

BŰNÜLDÖZÉS ÉS BŰNMEGELŐZÉS

A bűn, a bűnüldözés és a bűnmegelőzés kezdettől fogva jelen van az emberiség történelmében, végigkíséri múltunkat, jelenünket és jövőnket. Napjaink felgyorsult világa, az elmúlt évek gazdasági válságai következtében kialakult társadalmi rétegek közötti különbségek nagy mértékben hozzájárultak a mind nagyobb számban elkövetett bűncselekmények megvalósulásához. A kialakult helyzet megoldása érdekében egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a bűnmegelőzésre.

BEVEZETÉS

A bűn egyidős az emberiséggel, gondoljunk csak Ádám és Éva bűnbeesésének történetére. A bűn már akkor is létezett, amikor az akkor élt emberek még nem is tudták, hogy azt a magatartást, amely eltér a megszokottól és sérelmeket okoz a másik embernek, bűnnek nevezik.

Ahogy fejlődött az emberiség, úgy fejlődött a bűnös magatartások megtorlásával szembeni igény is. Ez a fejlődés a jogsértő tevékenységek megelőzésének igényét is magával hozta. Már a kezdetleges államapparátusok idején is a hivatalok feladata volt a bűnüldözés mellett a bűnmegelőzés is.

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A bűnmegelőzés rövid történeti áttekintését Lucius Annaeus Seneca (Kr. e. 4. körül – Kr. u. 65.) szavaival kell kezdenünk: „Ami megtörtént azt meg nem történté tenni úgy sem lehet, a jövőbenieket kell megelőzni.”

Hasonló gondolatokat fogalmazott meg Cesare Beccaria márki (1738-1794) 1764-ben a „Büntett és büntetés” című művében: „*Jobb megelőzni a büntetteket, mint büntetni.*” [1] Véleménye szerint a megelőzés legjobb módszere a büntetések elmaradhatatlansága, ezért a legjobb megelőzés a felderítés, de legbiztosabb, egyben legnehezebb eszköze a nevelés tökéletesítése. A bűnmegelőzés akkor lehet a leghatékonyabb, ha a megelőzést szolgáló intézkedések, a hatékony bűnüldözés és az időszerű felelősségre vonás összhangja érvényesül.

1.sz. fénykép: Cesare Beccaria (1738-1794)

H A D T U D O M Á N Y I S Z E M L E

NYÁRI Éva

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1. szám

Beccarianak mindössze egy évre volt szüksége a könyv megírásához, melynek apropóját az 1762. március 9-én kerékbe tört Jean Calas toulouse-i polgár esete adta. A 68 esztendőes kereskedő 40 éve élt a városban, családja egyik fia kivételével protestáns volt. Fia, Marc Antoin önmagával meghasonlott ember volt, aki mind kereskedőnek, mind ügyvédnek alkalmatlan volt. Míg Calas, fia öngyilkossága után az elöljáróságra ment jelenteni az esetet, az utcán összesereglett emberek őt gyanúsították fia megölésével, aki megtagadta apja hitét. Abban az időben, a köztudatban az a hiedelem élt, hogy a protestánsoknak meg kell ölniük vagy öletniük hitüket megtagadó gyermeküket. A vallási fanatista tömeg nyomásának engedve a bírák kerékbe törésre ítélték Calas-t, akin az ítéletet végrehajtották. Az öngyilkosság tényének napvilágra kerülése után a bírák felmentették a szintén gyanúba kevert családtagokat. A bírói tévedés egyértelmű beismerésének elkerülése érdekében a gyanúsítottakat nem menthették fel teljes mértékben, ezért részükre apróbb büntetéseket szabtak ki, mint például a száműzetést.

Röviddel a per lezárultát követően a híres felvilágosult filozófus, Voltaire irodalmi eszközökkel folytatott harc árán érte el, hogy az ismert ügyvédek közreműködésével újra tárgyalják a toulous-i polgár ügyét. A megismételt eljárás rehabilitálta Jean Calas-t. [2]

Az eset után a milánói Il Caffè társaság¹ elnöke, Verri gróf – aki tisztában volt az eset körülményeivel – felkérte Beccariát egy tanulmány elkészítésére, melyben feltárja az akkor érvényben lévő büntetőjog hiányosságait. Ekkor született meg a „Büntett és büntetés” című kötet, melyben megfogalmazza továbbá, hogy a megelőzésnek legbiztosabb, ugyanakkor legnehezebb eszköze a nevelés tökéletesítése. Véleménye szerint az embereket nevelni kell. Be kell építeni személyiségükbe a bűnmegelőzés gondolatát, készség szintjére kell emelni a bűncselekmények elkerülésének módját, valamint el kell velük hitetni, hogy mindenkinek tennie kell saját biztonságáért, amely hosszútávon megtérülő befektetés. A megelőzés, akkor lehet hatékony, ha az eredményes felderítést és a nevelést együtt, egymás mellett, egymást kiegészítve használjuk. [3]

Beccaria megfogalmazta a büntetés valódi célját: *„A büntetés célja nem az, hogy kínozzunk vagy gyötörjünk egy érző lényt, sem pedig, hogy meg nem történtté tegyünk egy bűntényt. A cél nem lehet más, mint megakadályozni, hogy a bűnös újabb károkat okozzon polgártársainak, és másokat visszatartani attól, hogy hasonló károkat okozzanak.”* [4]

Fontosnak tartotta, hogy az elkövetett bűncselekményekért kiszabott nyilvános, gyors, de arányos, azaz az adott körülmények között a legenyhébb, a bűncselekmény súlyával arányban álló büntetés elsődleges célja a bűn megelőzése.

A fentiekből egyértelműen látszik, hogy Beccaria nagy jelentőséget tulajdonított a prevenciónak, azaz a megelőzésnek, mint a megtorlásnak.

Beccaria javaslatokat fogalmaz meg a bűnmegelőzésre:

- *„Gondoskodjatok róla, hogy a törvények világosak és egyszerűek legyenek, hogy a nemzet egész ereje összpontosuljon a védelmükre, s annak egy részét se lehessen a törvény lerombolására felhasználni.*
- *Gondoskodjatok róla, hogy a törvények ne egyes osztályoknak, hanem maguknak az embereknek az érdekeit szolgálják.*
- *Gondoskodjatok róla, hogy az emberek féljenek a törvénytől, de csakis a törvénytől féljenek, mivel az embernek embertől való félelme kárhozatos és bűncselekménytől terhes.”* [5]

Végigtekintve az elmúlt évszázadok történésein megállapítható, hogy az elsődleges cél a bűnözők kézre kerítése és példás megbüntetése volt, annak ellenére, hogy a jogalkotás korai szakaszában írásban rögzítették, hogy a büntetés egyik, hanem elsődleges célja a prevenció.

¹ Il Caffè társaság – az enciklopédisták tanulmányozására alakult társaság

A BŰNMEGELŐZÉS

A BŰNMEGELŐZÉS CSOPORTOSÍTÁSA

Beszélhetünk *általános* és *speciális* bűnmegelőzésről. Általános prevenció alatt a mindenkivel szemben alkalmazott megelőzést, speciális prevenció alatt az egyedi megelőzést értjük, mely esetben az elkövető visszatartását jelenti a jövőbeni jogsértő cselekmények elkövetésétől.

A bűnmegelőzést a következőképpen is lehet csoportosítani:

- Primer prevenció: a megelőzés már az élet nagyon korai időszakában megkezdődik, majd a serdülő- és a tini korban folytatódik. Ide tartozik az egészséges életmód, a megfelelő életkörülmények megteremtésének lehetősége, a betegségek kialakulásának megakadályozása. Fontos a nevelés, a harmonikus személyiség kialakulására tett törekvések, a tolerancia szint kialakítása és a konfliktusok megfelelő kezelése.
- Szekunder prevenció: nagy hangsúlyt kap az egészségügy területén végzett megelőzés, melynek legfontosabb része a korai és gyors segítségnyújtás, még a függőség kialakulása előtt. Egyik ilyen módszer lehet a megelőzésre a többféle módon alkalmazott csoportterápiák, a szorongások kezelése és a konfliktusok alóli felszabadítás.
- Tercier prevenció: a már beteg elkövetők gyógyszeres kezelése, szükség szerinti rehabilitációja, a beteg legjobb állapotban tartása. E kezelési módnál elengedhetetlen a betegek aktív részvétele a gyógyulás folyamatában. [6]

A BŰNMEGELŐZÉS FONTOSSÁGA

Mind a politika, mind a rendőri szervek felismerték, hogy az újabb bűncselekmények elkövetését csak büntetéssel nem lehet megakadályozni, egyre nagyobb szerepe van a bűnmegelőzésnek is, amely a bűnözés elleni harc legígéretesebb formája.

Napjainkban, főleg a múlt század 70-es éveiben a fejlettebb nyugati országokban egyre több, egymástól eltérő bűnmegelőzési intézmények, szervezetek, egységek alakultak. A 80-as években már az ENSZ, az Európa Tanács ülésein egyre gyakrabban tárgyaltak a bűnözés felszámolásáról, a bűnmegelőzés lehetőségeiről.

1987-ben az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott ajánlás a tagországok részére javaslatokat fogalmazott meg az országos, regionális és helyi bűnmegelőzési szervezetek létrehozására; speciális programok kidolgozására, melyeknek célja a deviáns, törvénysértő magatartások elkövetési lehetőségeinek csökkentése; a bűnözés elleni harccal, különösen a bűnmegelőzéssel foglalkozó kutatások támogatására; civil jellegű őrszolgálatok kialakítására, illetve biztonsági társaságok működésére, ellenőrzésére vonatkozó szabályok kidolgozására, valamint a tagországok tegyék meg a szükséges lépéseket a sikeres és hatékony együttműködés érdekében. [7]

Az Európai Unió Tanácsa 2007. február 12-én kiadott 2007/125/IB határozatával létrehozta a „Biztonság és a szabadságjogok védelme” című program keretében a 2007-2013-as időszakra a szervezett vagy nem szervezett bűnözés megelőzésére, illetve az ilyen bűnözéssel szembeni küzdelemre vonatkozó projektet.

A program célja a bűnözés, így különösen a terrorizmus, az emberkereskedelem és a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények, a tiltott kábítószer-kereskedelem és a tiltott fegyverkereskedelem, a korrupció és a csalás megelőzése és az ezek elleni küzdelem.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

NYÁRI Éva

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1. szám

A program az alábbi négy fő témakört érinti:

1. bűnmegelőzés és kriminológia;
2. bűnüldözés;
3. a tanúk védelme és támogatása;
4. az áldozatok védelme.

A fentiekén túl új iránymutatások is születtek:

1. a bűnüldöző szervek, az egyéb nemzeti hatóságok, valamint az Európai Unió szervei közötti megállapodás;
2. az áldozatok és a tanúk védelme tekintetében a legjobb gyakorlatok előmozdítása;
3. a bűnözés stratégiai megelőzéséhez és a bűnözés elleni küzdelemhez, valamint a biztonság garantálásához szükséges olyan módszerek ösztönzése, mint az európai bűnmegelőzési hálózat keretében végzett munka és a köz- és magánszféra partnerségei. [8]

Az Európai Unió Tanácsának törekvései is bizonyítják, hogy a fenti veszélyforrások nagy mértékben befolyásolják az államok társadalmi, gazdasági fejlődését, az emberek biztonságát, biztonságérzetét, testi és lelki egészségét. A bűnmegelőzés világviszonylatban is fontos kérdéssé vált.

Mind a politika, mind a szakma és az állampolgárok önkéntes alapú szerveződése szembesültek a napjainkban egyre súlyosabbá váló bűnözés problémakörével. Egyértelműen megállapították, hogy a következő bűncselekményt csak bűnmegelőzéssel lehet megakadályozni. Ugyanakkor sajnálatos tény, hogy hiába minden preventív intézkedés, a bűnözéssel, mint társadalmi konfliktusrendszerrel a jövőben is együtt kell élnünk, azonban annak mértékét a megfelelő intézkedésekkel csökkenteni lehet és szükséges.

A bűnmegelőzés csak civil ellenőrzés és segítség mellett válhat igazán hatékonyá, annak ellenére, hogy valójában államigazgatási és államhatalmi rendszerekben realizálható.

A BŰNMEGELŐZÉS MAGYARORSZÁGON

Magyarországon a rendszerváltás óta jelentősen megnövekedett a bűnözés. Az ismertté vált bűncselekmények többsége a lakosság vagyoni- és személyi biztonsága ellen irányult, melyek kedvezőtlenül befolyásolták az életminőséget. E folyamatot nem követte a társadalom és az állampolgárok önvédelmi mechanizmusainak kifejlesztése.

A nyugat-európai államokban a bűnmegelőzési stratégiával és az ahhoz igazodó cselekvési programokkal már nagyon jó eredményeket értek el a közbiztonság javítása terén.

A bűnmegelőzés 1995 óta működő – többször módosított – hazai rendszerét az Európai Unió tagállamaira vonatkozó követelményeknek és az ENSZ, valamint az Európa Tanács ajánlásainak megfelelően úgy kell kialakítani, hogy a magyar társadalom beépítse azt védelmi mechanizmusába. [9]

Míg a nyugat-európai államok többségében csökkentek a bűncselekmények, addig Magyarországon drasztikusan megemelkedett a vagyoni elleni bűncselekmények (gépkocsi lopások, betörések, maffia típusú leszámolások, csalás- és okirattal kapcsolatos bűncselekmények, kábítószer-bűnözés stb.) száma. Nyugat-európában az emberek biztonságérzete a csökkenő bűncselekmények ellenére is romlik, ezzel együtt nő a bűnözéstől való félelem, melyet jelentősen befolyásolnak a romló életkörülmények, a növekvő munkanélküliség, a bizonytalan jövő, a migráció stb. Nincs ez másként Magyarországon sem, az emberek nem érzik magukat biztonságban, ami többek között annak is köszönhető, hogy a felderített bűncselekmények jelentős része közterületen történt.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

NYÁRI Éva

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1. szám

A rendőrség egyik bűnmegelőzési módszere a „látható” rendőrség, melyet leginkább lakótelepeken, iskoláknál környékén célszerű alkalmazni, megvalósulási formája: egy rendőr – egy járóautó.

A bűnmegelőzés és az emberek biztonságérzetét fokozó stratégiai célok a következők:

- az állampolgárok biztonságérzetének erősítése;
- az életminőséget javító közbiztonság megteremtése;
- az állampolgárok jogkövető magatartásának erősítése;
- a bűnelkövetési alkalmak és a bűnelkövetés kockázatának csökkentése;
- a bűnmegelőzéssel kapcsolatos ismeretek széles körű terjesztése;
- a partneri együttműködésre épülő hatékony bűnmegelőzési rendszer megteremtése és működtetése.

A bűnmegelőzés módszerei:

- a megelőzést célzó öntevékeny állampolgári kezdeményezések;
- a család-, gyermek- és ifjúságvédelem az oktatás és nevelés, a sajátos társadalmi csoportok megelőzési célzatú védelmét biztosító szociálpolitika az ehhez tartozó jog, intézményrendszer, valamint ezek alapján kialakult el-látások és szolgáltatások összessége;
- a vagyon- és gazdaságvédelemben érvényesülő megelőzési tevékenység érdekében vagyonvédelmi szolgálta-tások széleskörű bevezetése;
- a közvélemény tájékoztatása, propagandatevékenység. [10]

A bűnmegelőzési tevékenység a határrendészet területén sajátosan valósul meg, melyet nagyban befolyásolnak a migrációs cselekmények. A külföldről magyar területre irányuló prevenciós intézkedések meghozatala nagyon nehéz, megjelennek a migrációs bűncselekmények, melyek a szervezett bűnözés részévé váltak, az elkövetők titokban, konspiratívan végzik tevékenységét.

Ahhoz, hogy a határterületen eredményes legyen a bűnmegelőzés, elengedhetetlen a rendőrség és a helyi önkormányzatok közötti sikeres együttműködés, melynek keretében közösen kell fellépni a közrend, a közbiztonság megszi-lárdítása, a vagyonbiztonság eredményességének javítása, az államhatárral, határrenddel kapcsolatos bűncselekmé-nyek, szabálysértések és egyéb jogellenes cselekmények visszaszorítása érdekében úgy, hogy javuljon az adott telepü-léseken élő lakosság biztonságérzete és tovább erősödjön a rendőrség iránti bizalom. [11]

A határrendészetben prevenciós intézkedések lehetnek:

- demonstratív járőr tevékenység;
- a bűncselekmények elkövetésében érintett területeken gyakoribb ellenőrzési tevékenység;
- a határátkelőhelyeken elhelyezett statikus hőkamera, mely egyben bűnüldözési célokat is szolgál;
- hőkamerás képjárműnek álcázott gépjármű mozgatása a működési területen.

A bűnmegelőzés fontos eszköze továbbá a rendőri jelenlét biztosítása a veszélyeztetett helyeken, veszélyes idő-szakokban, mely a rendőri létszám növelésével tehető még hatékonyabbá.

ÖSSZEFOGLALÁS

Mind a határterületen, mind az egész ország lakosságára nézve elengedhetetlen a bűnmegelőzés fontosságáról szóló felvilágosító tevékenység, melynek egyik formája lehet többek között a helyi önkormányzatok közgyűlésein, közmeghall-gatásain történő tájékoztatás, illetve a lakossági fórumokon, búcsúkon, falunapokon való megjelenés, bemutatók tartása, továbbá az iskolákban osztályfőnöki óra keretében tájékoztató tartása a diákok részére.

A rendőrség mozgósíthatja a lakosságot az által bevezetett, a lakosság érdekeit védő, a közbiztonságot érintő intéz-kedések támogatására.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

NYÁRI Éva

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1. szám

Ahhoz, hogy a társadalmi bűnmegelőzési stratégia megvalósulhasson, a helyi önkormányzatoknak, civil szerveződéseknek és az egyéneknek együtt kell működnie a helyi rendőrséggel, ezzel is segítve a lakosság biztonságérzetének növelését.

Kulcsszavak: bűnmegelőzés, migráció, határrendészet, Beccaria

HIVATKOZÁSOK

- [1] Bűnmegelőzés történeti állomásai (<http://www.bunmegelozes.eu/buntortenet.html>)
- [2] Hautzinger Zoltán: Cesare Beccaria, a bűnmegelőzési tudomány történetének nagy gondolkodója (prológus)
- [3] Bűnmegelőzés, bűnüldözés (<http://tf.hu/wp-content/uploads/2009/06/bunmegelozes-bunuldozes.pdf>)
- [4] Hautzinger Zoltán: Cesare Beccaria, a bűnmegelőzési tudomány történetének nagy gondolkodója (prológus)
- [5] Hautzinger Zoltán: Cesare Beccaria, a bűnmegelőzési tudomány történetének nagy gondolkodója (prológus)
- [6] Bűnmegelőzés, bűnüldözés (<http://tf.hu/wp-content/uploads/2009/06/bunmegelozes-bunuldozes.pdf>)
- [7] Bűnmegelőzés, bűnüldözés (<http://tf.hu/wp-content/uploads/2009/06/bunmegelozes-bunuldozes.pdf>)
- [8] A „Bűnmegelőzés és a bűnözés elleni küzdelem” egyedi program (2007–2013)
(http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/l33263_hu.htm)
- [9] A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája (bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/tars_bunmeg_nemz_strat.doc)
- [10] Bűnmegelőzés, bűnüldözés (<http://tf.hu/wp-content/uploads/2009/06/bunmegelozes-bunuldozes.pdf>)
- [11] Finszter Géza: A rendvédelmi szervek külső társadalmi kapcsolatai, különös tekintettel a bűnmegelőzésre (Budapest, 2006.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Görbe Attiláné Zán Krisztina: A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei (doktori értekezés, ZMNE 2010.)
- Németh József: A Rendőrség feladatai az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés terén, különös tekintettel a Balkán biztonsági helyzetére (doktori értekezés, ZMNE 2011.)
- Finszter Géza: A rendvédelmi szervek külső társadalmi kapcsolatai, különös tekintettel a bűnmegelőzésre (Budapest, 2006.)